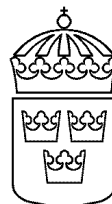

Jordbruksutskottets yttrande

1995/96:JoU3y

En politik för arbete, trygghet och utveckling

1995/96
JoU3y

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 16 november 1995 berett övriga utskott, däribland jordbruksutskottet, tillfälle att avge yttrande över proposition 1995/96:25 En politik för arbete, trygghet och utveckling, jämte motioner.

Jordbruksutskottets yttrande avser i huvudsak propositionens avsnitt 4.8 om miljöpolitiken jämte motionerna Fi15 yrkandena 34 och 35, Fi16 yrkande 31, Fi17 yrkandena 8 och 10, Fi18 yrkande 32 och Fi41 yrkandena 2–4.

Propositionen

I propositionen redovisar regeringen en dagordning för sitt arbete de närmaste tre åren för att främja tillväxt och sysselsättning. Politiken inriktas på tre områden: att bibehålla en stark makroekonomisk grund för tillväxten, att ge goda förutsättningar för näringslivet samt att ge individerna möjligheter att stärka sina kunskaper och sin kompetens.

I ett inledande avsnitt om politikens inriktning anför bl.a. att en långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt är av grundläggande betydelse för samhällets fortsatta utveckling (s. 4). Regeringens politik vilar på övertygelsen att ekonomisk tillväxt, rättvisa, jämlikhet och god miljö inte bara går att förena, utan också är beroende av varandra. Tillväxtpolitiken kommer att utformas så att den står i samklang med de övergripande sociala och miljömässiga målen.

Regeringen avvisar således synsättet att en väl utvecklad välfärd, aktiva jämlikhetssträvanden och ambitiösa miljökrav skulle utgöra hinder för en ekonomisk tillväxt. En tillväxt som leder till miljöskador är inte uthållig.

Miljöfrågor och miljöpolitik berörs dels i inledningsavsnittet, dels i ett särskilt avsnitt 4.8 om miljöpolitiken.

Under rubriken Förslag till riksdagsbeslut (s. 161) föreslår regeringen bl.a. att riksdagen antar de riktlinjer för den ekonomiska politiken som regeringen förordar.

Miljöpolitiken

I avsnitt 4.8 (s. 102 f.) redovisar regeringen utförligt sina överväganden om miljöpolitiken och sambanden mellan ekonomisk tillväxt och miljö-
vård. Ett centralt mål för tillväxtpolitiken är en varaktigt hög och ekolo-
giskt långsiktigt hållbar tillväxt.

Miljöpolitikens mål är att skydda människors hälsa, att bevara den bio-
logiska mångfalden, att främja en långsiktig hushållning med naturresur-
serna samt att värna natur- och kulturlandskapet. Många miljöproblem kan
endast lösas genom en teknisk och ekonomisk utveckling med mer resurs-
snål teknik samt ökad återvinning och återanvändning. Andra miljöpro-
blem förutsätter att tillväxten anpassas så att ökad förslitning eller utarm-
ning av naturen motverkas. Vidare finns i detta avsnitt redogörelser angå-
ende producentansvaret, miljöskulden, ekonomiska styrmedel, handel och
svensk miljöpolitik inom EU. Förutsättningarna för ökad miljörelatering av
det svenska skattesystemet utreds av Skatteväxlingskommittén och Ener-
gikommissionen.

Regeringen anser att koldioxidskatten för industrin bör höjas till hälften
av den nivå som gäller allmänt. Önskemålet om att dämpa utsläppen är
centralt i detta sammanhang. Som Naturvårdsverket har visat i en rapport
har koldioxidutsläppen ökat de senaste åren, och gjorda prognoser tyder på
svårigheter att uppfylla målet att stabilisera koldioxidutsläppen till år 2000.

Beträffande transportsystemet och trafiken anför regeringen att arbetet
med att miljöanpassa transportsystemet bör intensifieras. Ytterligare åtgär-
der krävs som begränsar utsläppen från trafiken. Det pågår ett omfattande
arbete med denna inriktning, särskilt inom ramen för den vid årsskiftet
tillsatta Kommunikationskommittén och inom det s.k. MaTs-arbetet. En
översyn av vägtrafikens samlade beskattning aviseras.

Arbetet med att begränsa industriutsläppen måste fortsätta och anpassas
till ny kunskap om miljöeffekterna och ny teknik. En försenad miljöpröv-
ning kan få negativa effekter för utrikeshandel och sysselsättning. Rege-
ringen föreslår därför i proposition 1995/96:107 att Koncessionsnämnden
för miljöskydd tillförs ytterligare resurser. Vidare föreslås att ett engångs-
belopp om 5 miljoner kronor anvisas för att underlätta för små och medel-
stora företag att ansluta sig till EMAS – EU:s system för miljöstyrning och
miljörevision. (Propositionen behandlas i jordbruksutskottets betänkande
1995/96:JoU15.)

Regeringen hänvisar även till det arbete som pågår i Miljöbalksutred-
ningen med syfte att bl.a. se över hur tillståndsgivningen i ökad utsträck-

ning kan behandla de industriella anläggningarnas avfallsströmmar och kemikalieanvändning. Förslag till ny miljöbalk skall lämnas sommaren 1996. Vidare redovisas arbetet inom kemikalieområdet, avfallspolitiken och insamlingen av miljöfarliga batterier.

I fråga om offentlig upphandling meddelas att en särskild utredare tillkallats för att kartlägga vilka varu- och tjänsteområden i offentlig upphandling som har väsentlig betydelse för miljön (dir. 1995:114). En ny delegation för miljöteknik med uppdrag att bidra till introduktion av ny teknik kommer att inrättas, knuten till NUTEK.

En ekologiskt hållbar tillväxt ställer särskilda krav på de areella näringarna. Riksdagens beslut från år 1988 om en halvering av utsläppen av näringsämnen till år 1995 har ännu inte uppnåtts. Naturvårdsverket kommer att föreslå ytterligare åtgärder våren 1996. Den senaste högkonjunkturen i skogsindustrin har skapat förutsättningar för investeringar i miljövänliga produktionsmetoder, t.ex. nya blekningsprocesser och slutna tillverkningsystem. Den svenska skogspolitiken innebär att skogsbruket skall bedrivas på ett sådant sätt att den biologiska mångfalden bevaras. För närvarande pågår en diskussion om en s.k. miljöcertifiering av skogsprodukter.

Omställningen av samhället till en hållbar utveckling kommer under en lång tid att involvera omfattande resurser i form av kapital, kunskaper och arbetskraft, och kan samtidigt stimulera den ekonomiska utvecklingen. Regeringen har under det senaste året avsatt betydande belopp för arbetsmarknadspolitiska åtgärder inom miljösektorn. Regeringen och delegationen för ekologisk omställning fördelar under hösten 1995 100 miljoner kronor som tidigare anslagits, och erfarenheterna från detta arbete kommer att ligga till grund för eventuella framtida initiativ på området.

Motionerna

I Moderaternas partimotion Fi15 anför sammanfattningsvis att miljöpolitiken måste bygga på flexibilitet och förnyelse i syfte att skapa förutsättningar för nya resurseffektiva verksamheter som kan ersätta gamla resurslukande. Arbetet mot klimatförändringar bör utgå från att införa ekonomiska styrmedel i hela Europa i stället för ensidiga skattehöjningar mot produktion i Sverige. Regeringen bör uppmanas att avstå från att fördubbla koldioxidskatten för industrin i Sverige och i stället söka andra, effektivare vägar att begränsa koldioxidutsläppen (yrkandena 34 och 35).

Enligt Folkpartiets partimotion Fi16 bör riksdagen göra ett tillkännagivande angående miljöpolitiken som konkurrensmedel (yrkande 31). En ambitiös miljöpolitik skall vara en integrerad del av en politik för uthållig tillväxt. Tillgång till oförstörd natur är en konkurrensfaktor både vid investeringsbeslut och för turismen. Miljöteknik är redan och kan bli en ännu större svensk exportvara.

I motion Fi41 (fp) stödjer motionärerna tanken på höjd koldioxidskatt men föreslår samtidigt sänkta skatter på arbete. Vidare anför (yrkande 2)

att miljöskyddslagen snarast bör ändras så att miljöskyddsavgift tas ut vid alla överträdelse av givna villkor. Enligt yrkande 3 bör kommunernas möjlighet att monopolisera hanteringen av industriavfall avskaffas. Då skulle det skapas möjligheter för nya företag att starta verksamhet inom återvinningssektorn utan att dessa riskerar att få basen för sin verksamhet kommunaliserad när de skapar fungerande system för återvinning m.m. På längre sikt måste hela renhållningslagen ses över för att den utvecklingskraft som ryms i kretsloppssamhället skall tas till vara. Producentansvaret måste också ses över (yrkande 4).

I kds-motionen Fi18 yrkande 32 föreslås ett tillkännagivande angående miljökvallitetssäkring inom den samlade produktionsapparaten. I detta ligger också återvinningsindustrin. Regeringen bör på dessa områden återkomma med förslag som gagnar en miljöriktig och uthållig tillväxt.

I motion Fi17 från Vänsterpartiet anför bl.a. att på sikt är miljöanpassad produktion och konsumtion det enda möjliga systemet för svenskt näringsliv och därmed välfärden. En av förutsättningarna för att klara utvecklingen är högutbildad arbetskraft som är väl införstådd och medveten om kretsloppssamhällets villkor. Tillväxt är önskvärd om den sker inom ramen för kretsloppssamhället. Samhällets åtgärder måste bedömas utifrån ett helhetsperspektiv som grundas på kretsloppstänkande. Miljöansvaret måste genomsyra alla beslut. I motionen föreslås vidare att riksdagen avsätter ytterligare 300 miljoner kronor till ekologisk omställning under innevarande budgetår (yrkandena 8 och 10).

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att propositionen i avsnitt 4.8 innehåller en utförlig redovisning av regeringens syn på miljöpolitiken och sambanden mellan ekonomisk tillväxt respektive en långsiktigt och ekologiskt hållbar utveckling. Denna del av propositionen är till stor del utformad som en redogörelse för tidigare ställningstaganden samt pågående och planerad verksamhet inom miljöområdet men innehåller också uttalanden om vilken inriktning av miljöpolitiken som förordas från regeringens sida.

Enligt utskottets mening är det värdefullt att miljöpolitiken får en framträdande plats i överväganden om ekonomisk politik och tillväxtpolitik. Som framhålls i propositionen måste tillväxten ske utan ökad förslitning av natur och miljö och så att resursbasen för framtida generationer inte äventyras. Det kan konstateras att de motioner som behandlas i det följande

inte innehåller några synpunkter som står i strid med denna mer allmänt formulerade målsättning. Utskottet kan således i allt väsentligt ansluta sig till regeringens överväganden om miljöpolitiken.

Det kan tilläggas att utskottet under innevarande riksmöte behandlat respektive kommer att behandla ett antal konkreta frågor inom miljövårdsområdet, däribland vissa naturvårdsfrågor (JoU1), miljölagstiftningen (JoU2), miljöklasser för fordon (JoU6), avveckling av PVC-plast (JoU8), vatten- och luftvård (JoU9), kemikaliekontroll (JoU10) och avfallshantering (JoU13). Vidare har regeringen till december 1995 aviserat en skrivelse med 1995 års miljöredovisning. Den proposition om ökade resurser till Koncessionsnämnden för miljöskydd m.m. som nämns i tillväxtpropositionen behandlas i utskottets betänkande JoU15.

Motionerna från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet innehåller yrkanden om miljöpolitiken som utskottet i stor utsträckning kan instämma i. Utskottet delar t.ex. bedömningen i motion Fi15 (m) att miljöpolitiken måste bygga på flexibilitet och förnyelse i syfte att skapa förutsättningar för nya resurseffektiva verksamheter. Inom Europasamarbetet bör Sverige även i fortsättningen på ett samlat sätt driva frågorna om energirelaterade skatter och verka för att EU driver på klimatarbetet i andra mellanstatliga organ. Utskottet har heller inget att invända mot synpunkterna i motion Fi16 (fp) att miljöpolitiken kan och bör bli en positiv konkurrens- och tillväxtfaktor. Som också framgår av propositionen har allmänhetens miljömedvetande ökat kraftigt, och likaså efterfrågan på miljöanpassade varor och tjänster. Enligt utskottets mening torde syftet med motionerna Fi15 yrkande 34 och Fi16 yrkande 31 kunna tillgodoses utan något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Utskottet gör i huvudsak samma bedömning beträffande motion Fi17 (v) yrkande 8. Som anføres i motionen bör samhällets åtgärder bedömas utifrån ett helhetsperspektiv som grundas på kretsloppstänkandet. Utskottet erinrar om att det i olika utredningar och i andra sammanhang pågår en verksamhet som syftar till att fullfölja och ytterligare konkretisera riksdagens beslut om en kretsloppsanpassad samhällsutveckling och om uppföljningen av FN:s konferens om miljö och utveckling. Det finns således ingen motsättning mellan motionen och den inriktning av miljöpolitiken som regeringen och riksdagen förordat. I anslutning till denna motion och till motion Fi18 (kds) yrkande 32 om miljö kvalitet inom den samlade produktionsapparaten vill utskottet vidare erinra om att Kretsloppsdelegationen har till uppgift att föreslå en strategi för en kretsloppsanpassad varuproduktion m.m. För att ett kretslopp skall kunna uppnås inom varuområdet är det nödvändigt att producenternas miljöarbete genomsyras av en helhetssyn på varor och deras livscykel (dir. 1995:23).

Utskottet avstyrker däremot, främst av statsfinansiella skäl, yrkande 10 i motion Fi17 att ytterligare 300 miljoner kronor skall anvisas under detta budgetår för ekologisk omställning.

När det gäller koldioxidskatten delar utskottet regeringens åsikt att denna skatt är ett viktigt miljörelaterat inslag i skattesystemet. Som Natur-

vårdsverket har visat i en rapport har koldioxidutsläppen ökat de senaste åren. Gjorda prognoser tyder på svårigheter att uppfylla den av riksdagen beslutade målsättningen att stabilisera koldioxidutsläppen till år 2000. Från de synpunkter utskottet har att företräda finns ingen anledning att erinra mot regeringens bedömning angående behovet av en höjd koldioxidskatt. Därmed avstyrker utskottet motion Fi15 yrkande 35.

Motion Fi41 innehåller några mer preciserade yrkanden angående miljö- och renhållningslagstiftningen m.m. Utskottet erinrar om att miljöskyddslagens (1969:387) bestämmelser om miljöskyddsavgift är begränsade så till vida att avgift kan ifrågakomma endast om en överträdelse har medfört ekonomiska fördelar och överträdelsen inte är ringa. Dessa bestämmelser ingår som en väsentlig del i Miljöbalksutredningens uppdrag, vilket redovisas närmare i utskottets betänkanden 1994/95:JoU16 och 1995/96:JoU2. I konsekvens med tidigare, enhälliga ställningstaganden anser utskottet inte att riksdagen nu bör föreslå några ändringar i miljölagstiftningen, eftersom en proposition om en samlad miljöbalk kommer att föreläggas riksdagen senare under denna valperiod.

I renhållningslagen (1979:596) och renhållningsförordningen (1990:

984) finns bestämmelser som ger kommunen möjlighet att föreskriva att annat avfall än hushållsavfall skall forslas bort och slutligt omhändertas genom kommunens försorg. Också renhållningslagstiftningen omfattas av Miljöbalksutredningens uppdrag. Utredningen har bildat en särskild arbetsgrupp för avfalls- och kretsloppsfrågor där man studerar de problem som motionärerna påtalat. Vidare har utredningen gett Statskontoret i uppdrag att undersöka hur frågor rörande industriavfall hanteras i kommunerna.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi41 yrkandena 2–4.

Stockholm den 28 november 1995

På jordbruksutskottets vägnar

Lennart Daléus

I beslutet har deltagit: Lennart Daléus (c), Inge Carlsson (s), Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Ingemar Josefsson (s), Carl G Nilsson (m), Ann-Kristine Johansson (s), Maggi Mikaelsson (v), Åsa Stenberg (s), Eva Björne (m), Gudrun Lindvall (mp), Lennart Brunander (c), Michael Hagberg (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Berndt Ekholm (s) och Lennart Fremling (fp).

Avvikande meningar

1. Skatt på koldioxidutsläpp

Göte Jonsson, Ingvar Eriksson, Carl G Nilsson och Eva Björne (alla m) anser att den del av utskottets överväganden som börjar med ”När det gäller” och slutar med ”yrkande 35” bort ha följande lydelse.

Utskottet delar synpunkterna i motion Fi15 att ekonomiska styrmedel är ett miljöpolitiskt verktyg bland flera och att det bör användas när det är motiverat av effektivitetsskäl. Möjligheterna till gemensamma EU-regler bör alltid beaktas när det handlar om gränsöverskridande miljöproblem. Regeringens överväganden om koldioxidskatten innebär emellertid en ensidig fördubbling av koldioxidskatten för den svenska industrin. Det är inte ens fråga om en skatteväxling, eftersom inga andra skatter föreslås sänkta. Det aviserade förslaget leder till ytterligare beskattning av produktionen i Sverige och till utslagning av arbetstillfällen. Enligt utskottets mening bör Sverige i stället verka för en gemensam miniminivå för koldioxidbeskattning i EU och för andra åtgärder för att begränsa koldioxidutsläppen. I Journal of Common Market Studies Vol. 33, No 2, juni 1995, skisseras ett system för handel med utsläppsrätter i EU i syfte att begränsa koldioxidutsläppen på ett mer kostnadseffektivt sätt. Regeringen bör uppmanas att

1995/96:JoU3y

verka för att EU studerar detta förslag närmare.

En ensidigt höjd koldioxidskatt på produktionen i Sverige riskerar att leda till att tillverkningen omlokaliseras till andra länder som saknar sådan skatt. Miljöeffekten uteblir därför. Dessutom bör framhållas att produktionen i Sverige är koldioxideffektiv i en internationell jämförelse. Omfördelning av produktionen till andra länder kan därför leda till ökade utsläpp.

Utskottet instämmer således i motionärernas förslag att regeringen bör uppmanas att avstå från att fördubbla koldioxidskatten i Sverige och i stället söka andra och effektivare vägar att begränsa koldioxidutsläppen, t.ex. genom fortsatt användning av de svenska kärnkraftverken, studium av ett system med överlåtbara utsläppsrätter och fortsatt arbete för en gemensam skattenivå för koldioxidutsläpp i EU. Riksdagen bör göra ett tillkännagivande härom med anledning av motion Fi15 yrkande 35.

2. Ytterligare medel för ekologisk omställning

Maggi Mikaelsson (v) anser att den del av utskottets överväganden som börjar med "Utskottet avstyrker däremot" och slutar med "ekologisk omställning" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Fi17 (yrkande 10) har stödet till ekologisk omställning blivit en stor framgång. Det statliga bidraget har varit upp till 30 % av investeringskostnaden. 400 projektansökningar har inkommit till Naturvårdsverket, motsvarande en bidragsvolym på 1,8 miljarder kronor. Projekt och idéer som haft god sysselsättningseffekt, inneburit tekniska framsteg och bedömts ha god spridningseffekt har premierats. Projekten täcker en stor del av samhällsstrukturen från biobränslepelletstillverkning till förarlösa spårbussar och högtryckstvättar utan kemikalier. Det finns ett stort antal intressanta projekt, inte minst inom trafik- och avfallssektorn, som skulle kunna utvecklas med fortsatt stöd. Utskottet instämmer i motionärernas förslag att riksdagen bör avsätta ytterligare 300 miljoner kronor för detta ändamål på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1995/96.

Särskilt yttrande

Lennart Fremling (fp) anför:

I sak vidhåller jag vad som anförs i motion Fi41 om behovet av snara ändringar i miljö- och renhållningslagstiftningen (yrkandena 2–4). Som

anförs i motionen finns det brister i miljöskyddslagen som innebär att miljöskyddsavgift ej påförs vid alla överträdelser av givna villkor. En svårighet i detta hänseende utgör kravet att överträdelsen skall ha inneburit ekonomiska fördelar för den som ansvarar för verksamheten, vilket kan vara mycket svårt att bevisa. Här krävs således en förbättring av sanktions-systemet i miljöskyddslagen så snart som möjligt. Vidare framgår av motionen att det kommunala renhållningsmonopolet utgör ett hinder för en effektiv återvinning av industriavfall. Om kommunernas möjligheter att monopolisera hanteringen av industriavfallet togs bort skulle flera nya företag kunna komma till stånd inom denna sektor, utan att riskera att basen för deras verksamhet blir kommunaliserad. På sikt måste hela renhållningslagen ses över för att den utvecklingskraft som finns i kretsloppssamhället skall tas till vara. Producentansvaret måste också ses över. Ambitionen måste vara att kretsloppet skall drivas av en efterfrågan på återvunnet material, inte bara ett lagreglerat tvång att återta förbrukade produkter. Med hänsyn till att dessa frågor ingår som en väsentlig del i Miljöbalksutredningens uppdrag har jag avstått från att ställa direkta yrkanden i enlighet med motionen. Jag förutsätter att frågorna blir föremål för noggranna överväganden i utredningen.

1995/96:JoU3y

1995/96:JoU3y

Gotab, Stockholm 1995